

بایسته‌های تلویزیون در انتشار پدیده مجرمانه

دکتر حمیدرضا محمدی

انتشارات شهر گهسه • تلفن: ۸۸۰۲۱۰۶۵

بایسته‌های تلویزیون در انتشار پدیده مجرمانه

نویسنده: حمیدرضا محمدی

آماده‌سازی و اجرا: آتلیه پاراگراف

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۲۷-۳۹-۴

چاپ اول: ۱۴۰۰ تعداد: ۱۰۰ نسخه

www.shahrehghesseh.com

info@shahrehghesseh.com

سرشناسه: محمدی، حمیدرضا، ۱۳۵۸-

عنوان و نام پدیدآور: بایسته‌های تلویزیون در انتشار پدیده مجرمانه/ حمیدرضا محمدی.

مشخصات نشر: تهران: شهر گهسه، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۲۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۲۷-۳۹-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۲۱] - ۱۳۲.

موضوع: جرم و جنایت -- پیشگیری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Crime prevention -- Religious aspects-- Islam

موضوع: جرم و جنایت -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Crime -- Religious aspects-- Islam

موضوع: جرم و جنایت در رسانه‌های گروهی

موضوع: Crime in mass media

موضوع: تلویزیون -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی

موضوع: Television -- Social aspects -- Iran

موضوع: رسانه‌های گروهی -- قوانین و مقررات -- ایران

موضوع: Mass media -- Law and legislation -- Iran

رده‌بندی کنگره: BP۲۳۰/۱

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۴

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۳۶۵۱۶

تمام حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیش گفتار	۷
مقدمه	۹
فصل اول: سیاست جنایی اسلام در مواجهه با پدیده مجرمانه	۱۳
سیاست جنایی اسلام در مواجهه با جرم (قبل از وقوع بزه)	۱۴
۱. پیشگیری از جرم	۱۴
۲. انواع پیشگیری	۱۷
الف. پیشگیری اصلاحی	۱۷
بند اول: اعتقادات پیشگیرانه	۱۸
بند دوم: اخلاقیات پیشگیرانه	۲۱
بند سوم: احکام پیشگیرانه	۲۳
ب. پیشگیری وضعی	۲۴
بند اول: محافظت از آماج جرم	۲۴
بند دوم: ایجاد مانع در برابر مجرمان و زورمندان	۲۶
ج. پیشگیری کیفری	۲۷
۳. پیشگیری از جرم، وظیفه‌ای همگانی	۲۹
الف. لزوم اقدامات حاکمیت	۲۹
ب. وظیفه جامعه: امر به معروف و نهی از منکر	۳۰
ج. کارکردها و پیامدهای امر به معروف و نهی از منکر در جامعه	۳۱
بند اول: جلوگیری از پرورش و سلطه کزروان و مجرمان	۳۱
بند دوم: پیش‌گیری از رواج ناپهنجاری‌ها در جامعه	۳۲
بند سوم: زمینه‌سازی برای رواج هنجارها و دعوت به نیکی‌ها	۳۲
بند چهارم: اصلاحات همه جانبه	۳۳
سیاست جنایی اسلام در مواجهه با جرم (بعد از وقوع بزه)	۳۴
۱. بزه پوشی	۳۴
الف. مبانی بزه‌پوشی	۳۴

۳۵	بند اول. توجه به ارزش‌های اخلاقی و مصالح اجتماعی
۳۷	ب. محدودیت‌های بزه پوشی
۳۷	بند اول. تجاهر و جرائم علنی
۳۸	بند دوم. دادخواهی و حمایت از بزه‌دیده
۳۹	بند سوم. حمایت از حقوق جامعه
۳۹	بند سوم / ۱. جرائم علیه مصالح عمومی
۴۰	بند سوم / ۲. نظارت و مراقبت بر امور کارگزاران
۴۱	۲. اجتناب از اشاعه فحشاء
۴۱	الف. بررسی مفهوم اشاعه و فحشاء
۴۲	ب. مبنای قرآنی و روایی اشاعه‌ی فحشاء
۴۳	ج. مبنای حقوقی جرم اشاعه فحشاء
۴۴	سیاست جنایی اسلام در مواجهه با متهم (قبل از اثبات مجرمیت)
۴۴	۱. رعایت اصل برائت
۴۴	الف. جایگاه اصل برائت در حقوق موضوعه
۴۵	ب. جایگاه اصل برائت در تعالیم دینی
۴۷	ج. کارکرد اصل برائت در عرصه قضایی و اطلاع‌رسانی
۴۷	۲. خروج حداقلی از اصل عدم ولایت
۵۰	۳. توجه به اصول متضمن نفع متهم در برداشت از قانون
۵۱	۴. مجرم ندانستن متهم در موارد شبهه
۵۲	سیاست جنایی اسلام در مواجهه با مجرم (بعد از اثبات مجرمیت)
۵۲	۱. اصلاح مجرمان از طریق مجازات کردن
۵۳	الف. روش‌های غیرکیفری اصلاح مجرمان از دیدگاه اسلام
۵۳	بند اول. نماز درمانی
۵۴	بند دوم. شفاعت
۵۴	بند سوم. توبه
۵۵	سیاست جنایی اسلام در مواجهه با بزه‌دیده
۵۵	۱. مبانی بزه‌دیده شناسی
۵۶	۲. انواع بزه‌دیده
۵۷	۳. عوامل بزه‌دیدگی
۵۷	الف. مشارکت بزه‌دیده در بزهکاری
۵۸	ب. عدم محافظت از آماج‌ها
۵۹	ج. وجود فرصت و موقعیت
۶۰	د. ضعیف بودن بزه‌دیده
۶۰	۴. برخی آموزه‌های دینی و اخلاقی در جهت کاهش بزه‌دیدگی
۶۱	الف. ایجاد فرهنگ ظلم ستیزی و ستم‌ناپذیری در جامعه

۶۱	ب. ترویج فرهنگ صبر، حلم و مدارا
۶۲	ج. توصیه به احتیاط در عقود و ایقاعات
۶۳	۵. حمایت و مراقبت از بزه‌دیدگان خاص
۶۴	الف. زنان
۶۴	بند اول. حجاب زنان
۶۶	بند دوم. طلاق
۶۷	ب. اطفال
۶۹	فصل دوم: سیاست رسانه ملی در مواجهه با پدیده مجرمانه
۶۹	۱. رسالت تلویزیون در پیشگیری از جرم
۷۱	الف. بررسی نقش و رسالت رسانه در پیشگیری از جرم در سیاست جنایی تقنینی
۷۲	ب. بررسی نقش و رسالت رسانه در پیشگیری از جرم در سیاست جنایی مشارکتی
۷۳	۲. رسالت تلویزیون در ممنوعیت اشاعه فحشاء
۷۵	هنجارهای اثباتی انتشار پدیده مجرمانه از تلویزیون نسبت به جرم (بایدها)
۷۵	۱. آگاهی‌بخشی و آموزش رسانه‌ها
۷۷	۲. امر به معروف و نهی از منکر
۷۹	۳. ایجاد حساسیت در عناوین مجرمانه
۸۰	۴. بزه‌پوشی
۸۱	هنجارهای سلبی انتشار پدیده مجرمانه از تلویزیون نسبت به جرم (نبایدها)
۸۱	۱. پرهیز از بزرگ‌نمایی و انتشار غیر واقعی جرایم در رسانه
۸۲	۲. پرهیز از توصیف جرم به جای تحلیل آن
۸۲	۳. اجتناب از ایجاد انگیزه و تحریک جرم در مخاطبین رسانه
۸۳	۴. پرهیز از ارائه الگوهای غلط و آموزش شیوه‌های جرم
۸۴	۵. اجتناب از تضعیف عوامل کنترلی جرم در جامعه
۸۵	۶. خودداری از اشاعه فحشاء
۸۵	رسالت و بایسته‌های تلویزیون در مواجهه با بزهکار
۸۶	هنجارهای اثباتی انتشار پدیده مجرمانه از تلویزیون نسبت به بزهکار
۸۶	۱. ضرورت حفظ امنیت آبرویی بزهکار در رسانه
۸۷	۲. ایجاد و حفظ آرامش در زندگی خصوصی
۸۸	هنجارهای سلبی انتشار پدیده مجرمانه از تلویزیون نسبت به بزهکار
۸۸	۱. ممنوعیت انتشار تصویر متهم از تلویزیون
۸۹	الف. مغایرت با اصل برائت
۸۹	ب. مغایرت با مجرمانه بودن تحقیقات
۹۰	ج. نقض حریم خصوصی
۹۱	۲. خودداری از نشر اسرار بزهکار

پیش‌گفتار

انتشار جرم و جنایت از تلویزیون به عنوان یکی از مصادیق کارکردهای اطلاع‌رسانی گرچه تضمینی برای اصل آزادی بیان و آزادی اطلاعات محسوب می‌شود. اما عدم توجه لازم در پخش این گونه برنامه‌ها به منابع دینی و قوانین موضوعه نظام جمهوری اسلامی ایران اولاً رسالت متعهدانه رسانه ملی را در قبال عرضه اطلاعات و اخبار راجع به مسائل جنایی تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. و از طرفی دیگر آثار و مصادمات جبران ناپذیری را در سطح جامعه و تضییع حقوق شرعی، قانونی و اخلاقی بزهکار و در بعضی از جرائم، حقوق بزه‌دیده را به دنبال خواهد داشت.

بنابراین یکی از پرسش‌های اساسی درباره این موضوع مهم مبتنی بر این است که از منظر اسلام تلویزیون در انتشار وقایع جرم و جنایت، باید به چه نکاتی در مورد جرم، بزهکار و بزه‌دیده توجه کند؟ آیا می‌توان وقایع مجرمانه را بدون در نظر گرفتن حقوق شرعی و قانونی، بزهکار و بزه‌دیده به صرف کارکرد اطلاع‌رسانی و اصل آزادی بیان و آزادی اطلاعات مورد پوشش خبری قرار داد؟

ضوابط، بایدها و نبایدهای انتشار وقایع مجرمانه از تلویزیون از نظر فقهی و حقوقی چیست؟ که اولاً آثار مثبت پیشگیرانه در جامعه ایجاد کند و ثانیاً باعث از بین رفتن قبح پدیده مجرمانه و ایجاد آثار منفی فوق‌الذکر بر افراد و جامعه نگردد.

این کتاب، تلاش دارد با توجه به نظریه‌های هنجاری و تکیه بر نظریه هنجاری اسلامی، با شناسایی نگرش نظام‌مند به مفاهیم، اصول و اطلاعات قابل ارائه درباره اطلاع‌رسانی وقایع

مجرمانه در آموزه‌های دینی و بررسی اصول هنجاری حاکم بر انتشار جرم و جنایت به راهبردهای اساسی دین اسلام در اطلاع‌رسانی پدیده مجرمانه نائل آید.

کتاب حاضر با بررسی قرآن و روایت معصومین علیهم‌السلام و متون فقهی، حقوقی به روش کتابخانه‌ای - اسنادی با رویکرد استنباطی و تفسیری، در مقام اول، اصول و راهبردهای دین اسلام را در مواجهه با پدیده مجرمانه (جرم، بزهکار، بزه‌دیده) به‌دست آورده و در گام بعدی، نظام هنجاری انتشار وقایع مجرمانه را بر پایه هنجارهای اثباتی و سلبی طراحی کرده است. از این رو بایسته‌های تلویزیون در انتشار پدیده مجرمانه از منظر اسلام در دو فصل تدوین شده است.

در فصل اول سیاست‌ها و راهبردهای اسلام در مواجهه با پدیده مجرمانه (جرم، بزهکار، بزه‌دیده) به رشته تحریر درآمده است و در فصل دوم هنجارهای اثباتی و سلبی رسانه در انتشار جرم و جنایت تبیین شده است.

شرط قدرشناسی است که از استاد بزرگوار جناب دکتر ابراهیم شفیعی سروسنایی، که در حوزه فقه رسانه سال‌ها ژرف‌اندیشی داشته‌اند و با راهنمای‌های مشفقانه بنده را در نوشتن این کتاب یاری کردند، سپاس‌گزاری کنم.